

GƏLƏCƏYİN PEŞƏ TƏHSİLİ VƏ SƏNAYE ƏMƏKDAŞLIĞI

Nizami Əsədov,

Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin

Peşə təhsilinin təşkili və təhsilverənlərlə iş şöbəsinin müdir

müavini, iqtisad elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

e-mail: nizami.asadov@ptda.edu.az

<https://doi.org/10.30546/2706-7858.8.1.2025.022>

UOT: 33; 377

Xülasə. *Məqalədə müasir əmək bazarının tələblərinə uyğun olaraq peşə təhsilində ixtisasların və təsnifatının yenilənməsinin vacibliyi, eləcə də rəqəmsallaşma, yaşıl iqtisadiyyat və yeni istehsal texnologiyalarının peşə bacarıqlarına təsiri nəzərdən keçirilir. Bundan əlavə, məqalədə sənaye sahəsinin nümayəndələri ilə mütəmadi əməkdaşlığın əhəmiyyəti araşdırılır, real bazar ehtiyaclarını nəzərə alan təhsil proqramlarının hazırlanmasına necə töhfə verdiyi izah edilir, həmçinin peşə təhsili müəssisələrinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi və tədris metodikasının təkmilləşdirilməsi məsələlərinə toxunulur.*

Açar sözlər: *peşə, təhsil, sənaye, ömürboyu təhsil, təsnifat.*

Key words: *profession, education, industry, lifelong learning, classification.*

Ключевые слова: *профессия, образование, промышленность, непрерывное образование, классификация.*

Qloballaşan dünyada texnologiya və sənayenin sürətlə inkişaf etməsi peşə təhsili sisteminin də daim yenilənməsini zəruri edir. İstehsalatın avtomatlaşdırılması, süni intellektin tətbiqi və yaşıl texnologiyalara keçid peşə sahəsində yeni bacarıqlara tələbi artırır. Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf strategiyasına uyğun olaraq peşə təhsili sahəsində aparılan islahatlar gənclərin əmək bazarında daha rəqabətqabiliyyətli olmasını təmin etməyə yönəlib. Bu istiqamətdə sənaye nümayəndələri ilə sıx əməkdaşlıq edərək, təhsil proqramlarının müasir tələblərə uyğun formalaşdırılması vacib məsələlərdəndir.

Müasir iqtisadiyyatın inkişafı və texnoloji tərəqqi əmək bazarının tələblərinin daim dəyişməsinə səbəb olur. Bu proses də peşə təhsilinin

müasir əmək bazarının tələblərinə uyğun şəkildə təkmilləşdirilməsini, ixtisasların yenidən təsnifləndirilib optimallaşdırılmasını zəruri edir.

Son illər dünyada və Azərbaycanda texnoloji inqilabın təsiri ilə bir çox peşələr dəyişir və yeni ixtisaslara ehtiyac yaranır. Rəqəmsallaşma, avtomatlaşdırma və süni intellekt kimi texnologiyalar ənənəvi peşələri dəyişdirməklə yanaşı, yeni peşə sahələrinin meydana çıxmasına da səbəb olur. Bu tendensiya fonunda peşə təhsili sisteminin çevik və adaptiv olması, yeni şəraitə uyğun ixtisasların təqdim edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bundan əlavə, əmək bazarında peşəkar kadr çatışmazlığını aradan qaldırmaq və gənclərin iş imkanlarını artırmaq üçün peşə təhsilinin keyfiyyətinin artırılması tələb olunur. Bu məqsədlə,

peşə təhsili proqramları bazar ehtiyaclarının tələblərinə uyğun tərtib edilməli və sənaye nümayəndələri ilə əməkdaşlıq daha da gücləndirilməlidir. İqtisadiyyatın davamlı inkişafını təmin etmək üçün yeni peşə sahələri üzrə ixtisaslı kadrların hazırlanması vacibdir.

Peşə təhsilində ixtisaslar üzrə təsnifatın yenilənməsi

Peşə təhsilində ixtisasların təsnifatı digər təhsil pillələrində olduğu kimi, mütəmadi olaraq yenilənməlidir, çünki texnologiya və sənaye sahələrində baş verən sürətli dəyişikliklər əmək bazarının tələblərini daim yeniləyir. Bu dəyişikliklərə uyğunlaşmaq üçün peşə təhsilində yeni ixtisaslar yaradılmalı və mövcud proqramlar yenilənməlidir. Əgər təhsil sistemi əmək bazarının tələblərinə uyğun çevik dəyişikliklər etməzsə, ixtisaslaşmış kadr çatışmazlığı ciddi bir problemə çevrilə bilər. Bu mənada peşə təhsili müəssisələrinin müasir texnologiyalar və innovativ yanaşmalar əsasında yenilənməsi ölkənin iqtisadi inkişafına da töhfə verəcəkdir.

Lakin əmək bazarının dinamik dəyişən tələbləri və texnoloji inqilablar bu ixtisasların yenidən gözdən keçirilməsini və tərtib edilməsini zəruri etmişdir. 2023-cü ilin sentyabr ayında aparılan dəyişikliklərlə Təsnifata 5 yeni ixtisas qrupu və 95 yeni ixtisas daxil edilmiş, eyni zamanda 24 ixtisas ya ləğv edilmiş və ya adı dəyişdirilmişdir. 2024-cü ilin oktyabr ayından isə proses davam etdirilərək 17 yeni ixtisas və 2 yeni ixtisas qrupu Təsnifata əlavə olunmuşdur. Bu mərhələdə kənd təsərrüfatı texnologiyaları, avtomobil nəqliyyatı, aviasiya və avtomatlaşdırma sahələrindəki texnoloji yeniliklər nəzərə alınaraq yeni ixtisaslar formalaşdırılmışdır. Cari ildə də bu dəyişikliklər davam etdirilərək peşə təhsilində daha geniş bir spektrin mövcudluğunu təmin etməklə yanaşı, əmək bazarının tələblərinə uyğun bacarıqlara malik mütəxəssislərin yetişdirilməsini hədəfləyir. Bundan əlavə, tələbələrin real iş şəraitində təcrübə keçməsi və praktiki biliklərə yiyələnməsi üçün sənaye ilə əməkdaşlığın artırılması da vacibdir. Belə ki, ötən ilin dekabr ayında “Sənətsünas-

Peşə təhsilinin inkişafı yalnız mövcud ixtisasların optimallaşdırılması ilə kifayətlənmir, həm də yeni peşə sahələrinin müəyyənləşdirilməsini və bu sahələrə uyğun təhsil proqramlarının yaradılmasını tələb edir. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 31 oktyabr tarixli, 178 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Peşə təhsili üzrə ixtisasların Təsnifatı” zamanla müxtəlif əlavələrlə genişləndirilmiş və ümumilikdə 9 peşə istiqaməti üzrə təxminən 900 ixtisas yeri almışdır.

“İqtisadiyyat, xidmət, avtomatika və idarəetmə”, “İnformasiya-kommunikasiya texnologiyası və hesablama texnikasının təmiri və servis xidməti” ixtisas qrupları da daxil olmaqla 6 ixtisas qrupu üzrə sahə mütəxəssisləri ilə “dəyirmi masa”lar təşkil edilmişdir. Cari ilin yanvar ayında isə 30-a yaxın sahə mütəxəssisinin iştirakı ilə “səhiyyə, rifah və xidmət” ixtisasları qrupunun, 22 işəgötürən müəssisədən 45 nəfərin iştirakı ilə “sənaye, istehsal və

tikinti” ixtisasları qrupunun, 30 işəgötürənin iştirakı ilə isə “kənd təsərrüfatı” ixtisasları qrupu çərçivəsində təsnifatla bağlı müzakirələr aparılmışdır. İştirakçılar mövcud ixtisasların yenilənməsi, əmək bazarına uyğun yeni ixtisasların yaradılması və məzmunun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tövsiyələr irəli sürüblər. Bu tövsiyələr təsnifatın yenilənməsi prosesində əsas istinad mənbəyi kimi istifadə olunacaqdır [5].

Sənaye nümayəndələri ilə görüşlərin əhəmiyyəti

Peşə təhsili proqramlarını bazar ehtiyaclarına uyğun hala gətirmək üçün sənaye nümayəndələri ilə görüşlərin təşkili olduqca vacibdir. Bu görüşlər peşə təhsilində aşağıdakı əhəmiyyətli dəyişikliklərin həyata keçirilməsinə töhfə verir:

– *reallıqlara uyğun tədris proqramlarının hazırlanması;*

– *yeni ixtisasların formalaşdırılması;*

– *tədris metodikasının təkmilləşdirilməsi və s.*

Nəticə. Beləliklə, peşə təhsili və sənaye sahələrinin əməkdaşlığı arasında möhkəm əlaqələrin qurulması, kadr hazırlığının müasirləşdirilməsi və əmək bazarının tələblərinə uyğun ixtisasların yaradılması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu əməkdaşlıq təhsil sisteminin çevik və adaptiv olmasını təmin etməklə yanaşı, peşə təhsilini daha praktik və iş dünyasının real tələblərinə uyğun hala gətirir. Peşə təhsili və sənaye sahələrinin birgə fəaliyyəti, həmçinin ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafına və sosial rifahın yüksəldilməsinə də mühüm töhfə verəcəkdir.

Son olaraq peşə təhsili sahəsində atılacaq addımlar və sənaye sektoru ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq səviyyədə peşə təhsilinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və əmək bazarının tələblərinə uyğun peşəkar kadrların təmin edilməsinə kömək edəcəkdir. Bu, həm də ölkənin texnoloji, iqtisadi və sosial inkişafına müsbət təsir edəcək və iş dünyasının tələblərinə cavab verən yüksəkixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması ilə nəticələnməcəkdir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının ömürboyu təhsil üzrə Milli Kvalifikasiyalar Çərçivəsi. 2018.

<https://e-qanun.az/framework/39622>

2. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. 2013.

<http://edu.gov.az/az/page/451/7492>

3. Yeni təhsil proqramlarının (ixtisasların)

açılması Qaydaları. Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi. 2024.

<https://e-qanun.az/framework/56826>

4. <https://tehsil.biz/news/az/81507/Pe-thsili-ixtisaslarnn-yenilnmsi-zr-gr-keirilib>

5. <https://edunews.az/news/1196/pese-tehsili-ixtisaslarinin-yenilenmesi-uzre-gorus-kecirilib>

N.Asadov

Vocational education and industrial cooperation of the future

Abstract

The article examines the importance of updating qualifications in vocational education and cooperation with industry representatives. The importance of updating the classification of qualifications in vocational education in accordance with the requirements of the modern labor market is emphasized. The impact of digitalization, green economy and new production technologies on vocational skills is considered. In addition, the article explores the importance of regular cooperation with industry representatives. It also explains how this cooperation contribute to the development of educational programs that take into account real market needs. The article also touches on the issues of strengthening the material and technical base of vocational education institutions and improving teaching methodologies.

Н.Асадов

Профессиональное образования и промышленное сотрудничество будущего

Аннотация

В статье рассматривается важность обновления квалификаций в профессиональном образовании и сотрудничества с представителями отрасли, подчеркивается важность актуализации классификации специальностей профессионального образования в соответствии с требованиями современного рынка труда, а также рассматривается влияние цифровизации, зеленой экономики и новых производственных технологий на профессиональные навыки. Кроме того, в статье объясняется, как регулярные встречи с представителями отрасли способствуют разработке образовательных программ, учитывающих реальные потребности рынка также рассматриваются вопросы укрепления материально-технической базы учреждений профессионального образования и совершенствования методики преподавания.